

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Quæstio III. De Horis Canonicis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

rationem aliam esse mentalem quæ scilicet actibus intellectus, & voluntatis perficitur; aliam vero vocalem, quæ scilicet verbis exprimitur: Hac magis conformis est naturæ humanæ, non solum quia corpore simul, & mente laudare debemus Dominum, sed etiam quia mentis evagationes

facile per vocalem orationem cohibentur; Firmatur enim facilius voce animus ad ea, quæ ore profert. Quoniam vero inter orationes vocales celeberrima est recitatio Horarum Canonicarum, ideo de hac speciatim agendum.

Q U Æ S T I O III.

De Horis Canonicis.

Dicuntur Horæ Canonicæ, quia statis horis distributæ sunt per Sacros Canones; vocanturque etiam Officium divinum ad significandum, quod officium, & actus proprius Ecclesiasticorum sit Deum laudare; quare examinabimus primo, Quinam ad horas obligentur? Secundo, Qua forma, seu quodnam officium recitandum sit? Tertio, Sub qua culpa, & pœna? Quarto, Quo modo, & ordine? Quinto, Quo tempore, loco, & qua corporis habitudine? Demum, Quæ causæ ab iis excusent?

ARTICULUS I.

Quinam ad horas Canonicas obligentur?

- I. Ad horas tenentur Clerici in Sacris constituti, Beneficarii, & Regulares Professi ad Chorum deputati.
- II. Plura requiruntur, ut Beneficiarius ad horas teneatur.
- III. Non tenetur ad horas Beneficiarius iis annis, quibus ob sterilitatem non recipit fructus a Beneficio.
- IV. Quid si Beneficium sit tenue? Et quodnam dicatur tenue?
- V. In dubio de tenuitate Beneficii, num deobligetur Beneficiarius totaliter, an partialiter? An vero absolute obligetur?
- VI. Prælatus regularis sub mortali tenetur efficere, ne Chorus desit. Quid tamen si non nisi quatuor, aut quinque Monachi sint in Monasterio?

VII. Professi, & Moniales tenentur privatim officium recitare, si absint a Choro. Num sit probabilis sententia opposita?

VIII. Probabiliter satisfacit obligationi horarum, qui illas recitavit mane, antequam ordinaretur in Sacris.

IX. Excommunicatus quamvis fructus Beneficii non percipiat, adhuc ad horas obligatur. Quid de Degradato?

X. Probabiliter excusantur ab horarum recitatione damnati ad irremediam. Quid de inclusis in carcere tetro? Quid de Uxoratis ex dispensatione Pontificis? Quid de maximo merore affectis?

I. Certum est, ad horas teneri Primo omnes Clericos constitutos in Sacris; quamvis enim id non constet ex ullo jure scripto, constat tamen ex consuetudine, ut notant Suar., Pal., Azor., & alii; eamque

que obligationem supponit Concil. Basileense sess. 21. Secundo, tenentur Beneficarii. Tertio, Regulares professi utriusque sexus deputati ad Chorum. Dixi, Professi, quia Novitii in odiosis habentur pro sæcularibus. Dixi etiam, Deputati ad Chorum, quia professi religionum militarium, & Societatis Jesu, qui ad Chorum non obligantur, non tenentur ex vi status religiosi officium recitare.

II. Quæritur nunc primo; Quid requiratur in Beneficariis, ut ad horas teneantur?

Respondeo cum Tambur. ex Pal., & aliis, requiri, Primo, quod beneficium aliquod sive simplex, sive curatum valide, & iuste sit illis collatum; Unde fit non teneri ad officium, qui habet Cappellaniam, quæ a laicis conferri solet; quia Beneficium dicitur, quod a Prælato confertur personæ Ecclesiasticæ ad officium Ecclesiasticum exercendum; Nec tenetur ad officium, qui est Vicarius Beneficarii, aut qui est Coadjutor cum futura successione; quamvis enim isti gaudeant portione beneficii, non dicuntur tamen Beneficarii. Eodem modo non tenentur, qui habent Pensionem, quæ ex aliquo beneficio extrahitur. Hic tamen notandum, quod quamvis ex Bulla Pii V. habens Pensionem Clericalem (quæ scilicet requirit primam tonsuram in Pensionario, ut explicabimus cum de Censuris) debeat officium Beatissimæ Virginis recitare, tamen huic obligationi satisfacit, si recitet officium divinum: Quare si ratione Ordinis Sacri, verbi gratia, teneatur Pensionarius ad officium divinum, non tenetur etiam recitare officium B. Virginis, ex Suar., & aliis apud Tambur. Demum non tenetur officium recitare, qui injuste, vel invalide beneficium recepit, puta per violentiam, vel per simoniam, aut dum erat excommunicatus, vel irregularis. Ratio

est, quia hic intrusus nec habet titulum beneficii, nec fructus facit suos, sed obligatur relinquere beneficium, & fructus restituere.

III. Secundo, requiritur, quod fructus sufficientes ad sustentationem recipiat ex beneficio, ut ad officium teneatur: Non est enim æquum, ut qui de altari non vivit, altari serviat, & tanto onere gravetur. Hinc sequitur, non teneri ad officium, qui licet habeat titulum beneficii, caret tamen sine sua culpa ejus possessione: Secus vero si sua culpa careat, quia non est æquum, Ecclesiam privari fructu debito ob culpam tuam: Si tamen habeat possessionem litigiosam, sed fructus recipiat, tenetur ad officium, etiamsi fructus respondentes huic tempori non recipiat de præfenti propter litem, sed speret certo illos percepturum; Satis enim est certa spes ad inducendam obligationem. Eodem modo non tenetur ad officium, ut probabiliter putant Sanch., & Trull., qui non residet ex legitima licentia, & sic fructus non recipit; cum talis obligatio confurgat ex sustentatione accepta. Idem docent Less., & Laym. de filio coacto a patre ad statum Ecclesiasticum, si non ipse, sed pater percipiat fructus beneficii; unde pater tenetur ad restitutionem. Demum Pal. punct. 1. §. 2. contra Suar. docet, quod si beneficium ob sterilitatem annorum nullos fructus redderet, Beneficarius iis annis non teneatur ad horas, quia pro tali tempore non habet nisi titulum beneficii, qui non est satis ad hanc obligationem inducendam.

Neque obstat primo, quod annis præteritis collecti sint fructus abundantes, aut colligendi sint annis sequentibus. Nam illi fructus licet abundantes respondent suo tempori, & dantur pro officio illo tempore exercendo, & non alio.

Neque obstat secundo, satis esse spem certam percipiendi fructus sufficientes ad sustentationem, ut quis teneatur ad horas. Nam requiritur spes certa percipiendi fructus respondentes huic tempori, puta huic anno, ut teneatur hoc anno ad horas; In casu autem nostro hoc non habetur.

IV. Tertio, requiritur probabiliter ex Sanch., Pal., Less. apud Dian. part. 2. tract. 12. resol. 9., ut beneficium sit pingue ad hoc, ut obliget ad horas. Ratio est, quia beneficium tenue reputatur pro nullo, eo quod parum pro nihilo reputetur. Communior tamen sententia cum Suar., Reginal., & aliis apud eundem Dian. docet dari obligationem ad horas, etiamsi beneficium sit tenue; quia beneficium tenue vere est beneficium, & reddit Beneficiarium eodem modo privilegiatum, unde possit ad Sacros Ordines promoveri sine sufficienti patrimonio. Sed Less. lib. 2. cap. 34. dub. 31. putat cum aliis, quod habens beneficium tenue teneatur ad horas solum Dominicis, & aliis festis diebus.

Rogabis hic, quodnam beneficium dicatur tenue?

Sotus putat esse tenue illud, ex quo proveniunt octo aurei; Less., ex quo sexdecim; Ledesm. ex quo viginti; Alii communius, ex quo provenit minus, quam sit tertia pars mediocris sustentationis talis Clerici, qui utatur victu honesto, quali solent uti Clerici ejusdem conditionis.

V. Quod si dubitetur, an beneficium sit tenue? Vasq. part. 2. disp. 69. cap. 3. putat, obligari Beneficiarium, quia stat in possessione certitudinis beneficii: Caramuel tamen apud Tambur. lib. 1. cap. 3. §. 7. putat, illum non obligari; quia libertas præcedit obligationem, quæ ex tali beneficio oritur, & sic stat in possessione libertas. Equidem existimo, quod habens beneficium tenue non teneatur quotidie

officium recitare, sed solum aliquibus diebus pro ratione tenuitatis; itaut si habeat, verbi gratia, tertiam partem mediocris sustentationis per totum annum, ad Horas recitandas teneatur per totum annum; ut communiter docent; Si vero habeat tertiam partem mediocris sustentationis solum per sex, aut quatuor menses, teneatur solum per sex, aut quatuor menses officium recitare. Quod si tua culpa beneficium evaserit tenue, non deobligaris ab officii recitatione; quia non est æquum, quod Ecclesia suo servitio privetur ob tuam malitiam.

VI. Quæritur secundo; An regulares professi deputati ad Chorum teneantur sub mortali interesse Choro; & quando non intersunt, privatim officium recitare?

Respondeo, subditos non peccare mortaliter, si chorum non frequentent, secluso scandalo, & contemptu; quia solum est obligatio Communitatis, ut canatur in choro officium; cui obligationi etiam per solos Novitios satisfieri potest. Quare Prælatus sub mortali providere debet, ne Chorus desit; Et si Prælatus non prospiciat, id curare debent subditi: Quamvis autem videri possit alicui probabile, quod tali obligationi satisfiat, si duo tantum, vel tres saltem aliquando sine scandalo canant in Choro, cum sic servetur essentia Chori, idest cantus alternus; tamen probabiliter etiam Bordon. apud Pellizar. tract. 5. cap. 8. excusat Communitatem religiosorum a Choro, si ea constet solum ex quatuor, vel quinque religiosis; quia non videtur tam paucis ea obligatio quotidiana imponenda: Contra vero Beneficarii, & Collegiati, etiamsi duo tantum sint, videntur ad Chorum obligandi, quia pactum implicite initum inter Fundatores, & Beneficiarios ex justitia requirit Chorum, quoties ejus essentia consistere potest.

F

VII.

Pars II.

VII. Professi autem, (sicut etiam Moniales professæ) si quando absint a Choro, tenentur privatim officium recitare ex vi consuetudinis ab omnibus receptæ, ut communiter docent apud Dian. part. 6. tract. 8. resol. 12., itaut oppositam sententiam Caramuellis, & Bordoni Reginaldus temerariam vocet, & Sanch. apud Tambur. non probabilem, & Dian. loc. cit. improbandam; Cum communiter Doctores doceant, consuetudinem istam, etiam Monialium, recitandi privatim officium, si absint a Choro, esse obligatoriam. Less. tamen apud Dian. part. 9. tract. 6. resol. 7. conatur ostendere, consuetudinem istam non esse obligatoriam sub gravi; Quod pariter docet Marchant. apud eundem Dian., qui iure merito istorum sententiam rejicit, utpote contra communem Doctorum sensum.

VIII. Quæritur tertio; Quando incipiat obligatio recitandi officium in Subdiacono, Beneficiario, & Professo?

Respondeo, incipere a puncto, quo ordinatur, vel ad Beneficium promovetur, aut proficitur; itaut solum ad horas consequentes illius diei teneatur; Probabile autem est, talem obligationem implevisse eum, qui officium mane recitasset ante promotionem per solutionem anticipatam.

IX. Quæritur quarto; An excommunicatus teneatur officium recitare? Et idem quæritur de Suspenso, Interdicto, Irregulari, Degradato.

Respondeo, excommunicatum teneari recitare privatim sine socio, & sine *Dominus vobiscum*; quamvis enim excommunicatus per censuram privetur fructibus beneficii; at non privatim titulo, possessione, & iure percipiendi fructus; cum per ipsum stet, ne percipiat: Ex reg. enim 86. *juris in 6. Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis imputare*: Et pro-

pterea qui culpabiliter non residet, adhuc recitare tenetur officium, quamvis non percipiat fructus beneficii. Dixi tamen, quod teneatur recitare privatim, eo quod excommunicatio non prohibeat orationem privatam, sed solum publicam; Immo si habens Ordines Sacros tanquam hebdomadarius solemniter recitaret officium cum, *Dominus vobiscum*, feret irregularis, quia per exercitium Ordinis Sacri violaret censuram. Verum Suar., & Ugolin. notant, quod non peccaret, qui habens Cappellanum, vel famulum cum eo officium recitaret, ex Cap. *Inter alia, de Sententia Excommunicat.*: Nec peccaret graviter, ut docet Suar. contra Navar. si sine contemptu privatim diceret, *Dominus vobiscum*; quamvis talis salutatio ne Subdiaconis quidem non excommunicatis permittatur; Immo Avil., & Hurt. putant, quod ne venialiter quidem peccaret, si tanquam privata persona diceret, *Dominus vobiscum*, eo modo, quo potest dicere, *Venite Adoremus*, &c.

A fortiori tenentur officium recitare Interdictus, Suspenso, & Irregularis. Dubitant solum aliqui de Degradato. Communiter illum obligant cum Pal. punct. 6.; quia non debet ex sua culpa commodum reportare: Aliqui tamen apud Sâ, & Tambur. §. 2. illum excusant; quia ab Ecclesia spoliatus est omni Clericali privilegio, & in statum sæcularem eiectus.

X. Quæritur ultimo; An teneantur ad horas, Primo damnati ad triremes. Secundo inclusi in carcere. Tertio capti ab infidelibus. Quarto Latini, qui vel ex concessione Pontificis, vel alia de causa post Sacros Ordines duxerunt uxorem?

Respondeo, probabile esse ex Sanch., & Less. apud Dian. part. 2. tract. 12. resol. 4., damnatos ad triremes excusari; Sicut etiam qui sunt in captivitate, capti ab infidelibus. Ratio est, quia

quia alienum videtur ab Ecclesie benignitate illos in tanta afflictione positos ad officii onus astringere. Idem dici forte posset de inclusis in carcere publico, si quando essent in statu miserrimo valde tristemibus affini; secus vero non excusantur, cum sint in perpetuo otio. Uxorati etiam a Sanch. lib. 8. de Matrim. disp. 8. probabiliter excusantur, si ex dispensatione Pontificis ad nuptias transferunt, quia sunt in statu a tali obligatione alieno. Præterea Tancredi apud Tambur. excusat Sacerdotem damnatum ad mortem pro tribus illis diebus, dum est in sacello; sicut etiam captum ob enorme delictum, puta ob rebellionem; necnon afflictum aliquo repentino, & maximo mœrore, puta ob mortem filii, ob jacturam patrimonii, &c., quando scilicet perturbatio animi magnam difficultatem recitandi pareret; secus vero non excusantur, ut inferius dicemus.

ARTICULUS II.

Quodnam officium recitandum sit?

- I. Quinam possint horas recitare, & non ex Romano Breviario?
- II. Num recitandum sit privatim officium B. Virginis, & defunctorum, quando in Rubrica præscribitur; præsertim die Commemorationis defunctorum?
- III. Num liceat Horas recitare idioma te Græco, aut Hebreo, vel vulgari?
- IV. Peccat graviter, qui semel unum officium pro alio notabiliter diverso; necnon qui sæpius unum officium pro alio recitat.
- V. Rubrica servanda alia sunt Præceptiva, quæ obligant sub mortali; alia Directiva, quæ non obligant sub mortali.
- VI. Si per errorem officium pro officio re-

citatum sit, corrigatur error, ubi deprehenditur.

VII. Qui missam celebrat de Sancto, cujus festum in aliqua Ecclesia celebratur, potest probabiliter officium de eodem Sancto recitare.

VIII. Quilibet potest sequi ritum socii, cum quo Horas recitat.

I. **P**ROcul dubio recitandum est ab omnibus officium ex Breviario Romano, exceptis iis, qui alio Breviario utuntur ex consuetudine ante ducentos annos a constitutione Pii V. edita anno 1568, ut sunt Benedictini, Dominicani, Ecclesia Mediolanensis, &c.; qui probabiliter non possunt privatim uti Breviario Romano, cum debeant se suæ Ecclesie conformare; Quamvis possit consentiente Prælato recipi ab iis Communitatibus Breviarium Romanum, quo recepto non possunt amplius ad suum redire: Bonac. tamen cum Lessi, Surar., Sæpurat probabile etiam esse, quod Dominicanus, vel Benedictinus possit privatim uti Breviario Romano; quia sic conformaretur Ecclesie communi, quæ est Mater omnium. Notandum etiam Breviarium Romanum editum fuisse primum a Pio V., deinde a Clem. VIII. recognitum, demum cum novis hymnis ab Urbano VIII. revisum; qui præcepit, ut hoc novo omnes uterentur; permisit tamen, ut qui haberent illud Pii V., & Clem. VIII., illo uti possent. Ex quo fit, neminem teneri, licet possit, ad emendum hoc novum Breviarium, cum permissum sit uti antiquo.

II. Quæritur nunc primo; An qui ad horas tenentur, debeant etiam recitare officium Beatissimæ Virginis, & Defunctorum, quando in Rubrica præscribitur?

Respondeo cum Tambur. ex Bulla Pii V. non teneri ad recitandum illud privatim, qui utuntur Breviario Romano:

mano: Utrum autem in die Commemorationis Defunctorum teneantur? Et utrum ad litanias teneantur in festo Divi Marci, & tribus diebus Rogationum? Communiter Doctores affirmant; Multi tamen negant, quia Pius V. absolute liberat Sacerdotes ab obligatione recitandi officium Defunctorum privatim. Quare ex hoc, quod Rubrica illorum dierum imponat officium defunctorum, & litanias, docent non sequi, quod ista sint pars officii illius diei, sed solum quod habeatur talis Rubrica directiva, non praeceptiva; Quam sententiam putat probabilem Tambur.: Sed a communi non est recedendum.

III. Quæritur secundo; Utrum peccet, qui recitat officium idiomate græco, vel italico, vel hebræo, &c.?

Respondeo cum Bonac., & Sà, non peccate, qui privatim sic recitaret ad aliquem bonum finem, puta ne dediscatur tale idiomata: Ratio est, quia retineretur quoad substantiam formula Romana precandi; Si vero sine ullo bono fine, græco, vel hebræo idiomate recitaretur, videtur veniale; quia fieret contra consuetudinem Ecclesiæ Latinæ in re non admodum gravi. Verum si vulgari idiomate recitaretur, peccaretur graviter; quia ex Bellarm., & Suar. Ecclesia Romana semper abstinendum duxit a vulgari lingua. Qui tamen ex voto, vel pœnitentia deberet recitare Pater, & Ave, non peccaret, si vulgari idiomate recitaret, quia hæc passim proponuntur ab Ecclesia in compendiis doctrinæ Christianæ. Immo si Psalmi ex voto, aut pœnitentia recitandi privatim recitentur idiomate vulgari ob bonum aliquem finem, videlicet ob majorem devotionem, Tambur. ex Bonac. putat, quod neque ullo pacto peccaretur.

IV. Quæritur tertio; An liceat officium pro officio recitare?

Respondeo, damnatam esse ab Alex. VII. propos. 34., quæ dicit: *In die Palmarum recitans officium paschale satisfacit præcepto*. Ex qua damnatione insinuat peccari graviter, quoties mutatio unius officii in aliud est notabilis mutatio ritus Ecclesiæ. In hac re Suar. tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 2., & 23., Bellarm., Reginald., Navar., Filliuc., Bonac., & alii putant peccari graviter, etiamsi semel officium pro quolibet alio officio recitetur. Ratio est, quia Pius V. in Bulla, quæ in fronte Breviarii apponitur, vult, & declarat non aliter satisfieri præcepto recitandi officium, quam recitando illud juxta Rubricas præscriptas, quæ non solum præscribunt officium in genere, sed etiam quod tale officium tali die recitetur; Quare qui illud omittit, substantiam illam præcepti non adimplet; Sicut substantiam præcepti non adimpleret, qui loco officii recitaret mille orationes dominicas, quamvis longius oraret: Unde docent, quod qui propter inadvertentiam unum officium pro alio recitavit, teneatur iterum sub mortali recitare officium illius diei, nisi parvas materiae diversæ excusaret.

Communior tamen sententia apud Pelliz., Tambur., & Dian. part. 2. tract. 12. resol. 3. docet peccare graviter, qui aut semel mutat officium in notabiliter brevius (puta officium Palmarum, vel Passionis, aut consimilis dominicæ in Paschale) aut sæpius mutat unum in aliud officium pene æquale; Contra vero peccare venialiter, qui raro sine causa ob solam commoditatem mutat unum officium in aliud non notabiliter diversum; Et ne venialiter quidem peccare, qui rarissime ratione itineris, studii, infirmæ valetudinis, magnæ defatigationis, vel etiam non mediocris devotionis erga aliquem Sanctum mutat unum officium in aliud, licet brevius; dummodo non sit

fit notabilis variatio ritus Ecclesiastici; qualis esset, si die lugubri palmarum, vel hebdomadæ Sanctæ recitaret officium Paschæ. Ratio horum omnium est eadem, quia scilicet Pius V. præcipit, ut officium recitetur juxta rubricas Breviarii Romani: Quare quando Rubricæ violantur in materia gravi, peccatum est mortale, quando in materia levi, peccatum est veniale; Si vero sufficiens ratio detur, ne in materia levi Rubricæ observentur, peccatum est nullum. Quæ omnia fuisse perpendimus in Trutina Thesium damnatarum exponendo prædictam thesim ab Alex. VII. confixam.

V. Notandum hic ex Lug. de Euch., Gavant., Tambur. de Sacrif. Missæ lib. 2. cap. 5. Rubricas missalis, & breviarii alias esse Directivas, alias Præceptivas: Istæ obligant sub mortali, nisi excuset parvitas materiæ; Illæ vero cum sint de consilio, non obligant sub mortali; & si ex aliqua causa negligantur, ne sub veniali quidem obligant. Sunt autem Præceptivæ ex Lug., quæ ex jure, vel ex legitima consuetudine aliquid graviter præcipiunt; ut est Sacrificii integritas, ac locus, jejunium naturale ante Sacrificium, vestes, & instrumenta debita Sacrificio adhibere, præmittere confessionem mortalium, &c. Aliæ vero Rubricæ, verbi gratia, de servando ritu duplici, de multiplicitate orationum, &c., dicuntur directivæ, quæ ad mortale non obligant, si sine scandalo, aut contemptu negligantur: Quia tamen qui ut plurimum eas non servat, videtur implicite contemnere, ut ait Gavant. part. 3. tract. 2., ideo qui continuo eas negligit, peccat mortaliter. Si vero negligentia sit modica, aut in parva materia, peccatum est dumtaxat veniale.

VI. Ex dictis inferitur cum communiori sententia, quod qui invincibiliter erravit, officium pro officio reci-

tando, non teneatur officium repetere: Quod si quis hodie recitavit officium crastina recitandum, aliqui putant, quod crastina deinde debeat recitare officium hodiernum: Equidem censo cum communiori, quod ubi error advertitur, ibi corrigendus sit; unde crastina debeat recitare officium illius diei, etiam si illud hodie per errorem recitarit; sic enim semel, non bis erraret. Eodem modo qui matutinum, & laudes dixit de Sancto A., vel de feria, & deinde errorem advertit, quamvis possit iterum dicere matutinum debitum, non tamen tenetur; satis enim est si corrigat tunc errorem prosequendo horas debitas, quamvis non conformes matutino, quod recitavit.

VII. Dubium est primo; An qui celebrat in aliqua Ecclesia missam de aliquo Sancto, quod ibi solemnizatur, (potest enim id facere quilibet Sacerdos, ut se conformet loco, in quo celebrat) possit deinde recitare officium de eodem Sancto, ut missa cum officio concordet juxta Rubricas?

Respondeo, non facile id admitendum de quolibet Sacerdote. Tambur. ex Quintanadvenas tract. 8. singulari 7. solum docet, probabile esse, quod Capellanus Monialium si in Ecclesia Monasterii missam celebret de Sancto, quem Moniales forte propter suum ritum celebrant, ut se conformet cum solemnitate earum, quibus infervit, possit deinde domi officium privatum de eodem Sancto recitare. Idemque docet Croix lib. 4. n. 1254. de Sacerdote habitante cum Religiosis, aut exercitia obeunte apud illos. Ex quo sequitur, quod possit hic etiam anticipato primas vespere recitare de eodem Sancto; quia primæ vespere sunt pars officii diei sequentis, ut notat idem Tambur. lib. 2. cap. 5.

VIII. Dubium est secundo; An liceat

ceat cuilibet sequi ritum socii, cum quo recitat officium, etiamsi nulla detur causa recitandi officium cum illo?

Respondeo ex Henr., & aliis apud eundem Quintanad. probabiliter affirmative. Ratio est, quia, ut notat idem Tambur., id videtur consequi ad naturam societatis, in quo contractu Socii in lucro sunt omnino pares: Præterea, quod lex, seu privilegium disponit in uno ex correlativis, extendi solet ad aliud; ergo si uni detur privilegium recitandi, verbi gratia, officium de Conceptione, vel recitandi anticipato, & possit hic ad libitum cum socio officium recitare, consequenter socius eodem privilegio uti poterit.

ARTICULUS III.

Sub qua Culpa, & Pœna officium sit recitandum?

- I. Etiam qui semel officium omittit, peccat graviter.
- II. Num septem peccata committat, qui septem officii horas omittit, an vero unum dumtaxat?
- III. Quanam dicatur pars Officii notabilis, cuius omissio sit lethalis?
- IV. Qui omittit Horas, ad quas obligatur ratione Ordinis Sacri, & ratione Beneficii, probabilius unum peccatum contra Religionem committit, cum onere restituendi fructus.
- V. Si dubites an partem officii omiseris, ad quid teneris?
- VI. Surdus, qui cum socio recitat, tenetur recitare, quæ ipse non audit.
- VII. Potest alter ex sociis omnes Lektionen, Capitula, & Orationes recitare.
- VIII. Quandonam Beneficiarius omittens horas ad restitutionem fructuum tenetur?

I. Quæritur primo; An peccet graviter, etiam qui semel aut iterum officium omittit?

Respondeo affirmative cum communi contra Angelum, & Aragon, quorum sententia reputatur improbabilis; Sicuti peccat graviter etiam qui semel in toto anno non afficit Sacro die festo; & qui semel in tota Quadragesima non jejunit. Ratio est, quia violatur præceptum in materia graviter pertinente ad virtutem Religionis; etiamsi talis omissio non sit ex consuetudine, aut ex contemptu, sed ex mera negligentia.

II. Quæritur secundo; An peccet graviter qui quancunque horam omittit, itaut septies peccet, qui eodem die integrum officium omittit?

Respondeo duas esse in hoc sententias. Prima Vasq., Suar., Bonac. docet, totum officium præcipi unico præcepto, itaut unum sit peccatum omittere integrum officium; quamvis majus peccatum sit, quam si solum matutinum omitteretur. Secunda Cajet., Less., Tolet. docet, tot esse præcepta, quot horæ Canonice, unde septem peccata committat, qui totum officium omittit; Utraque sententia est probabilis, prior tamen est communior, & ideo juxta illam discurrendo certum est apud Doctores, quod mortaliter peccet, qui partem officii notabilem omittit.

III. Dubium tamen est; Quanam dici debeat pars notabilis officii?

Aliqui volunt decimam partem horæ parvæ, puta Completorii, esse partem notabilem; Alii tertiam partem; Alii medietatem, ut tenet Filliuc., Suar., Laym. Certe integram, aut ferè integram horam parvam omittere est mortale, ut docent Less., Bonac. Pal. punct. 5., Tambur., & alii; Quare media pars circiter horæ parvæ probabiliter non est materia notabilis.

Et

Et ratio est, quia quod est minus tanta parte, nec secundum se, nec relate ad totum officium videtur pars magna, nec notabiliter nocet fini intento a Legislatore per recitationem officii, qui est cultus Dei. Solum vespere sabbati Sancti, quia sunt brevissima, docent nonnulli, quod non sint pars notabilis; quamvis contradicat Suar., quia esset notabilis deformitas quoad officii integritatem illas omittere.

IV. Dubium est etiam; Utrum qui pluribus titulis tenetur officium recitare, videlicet ratione beneficii, & ratione Ordinis Sacri, plura peccata committat, si illud omittat? Suar., Fagund., Azor. putant plura peccata committi; nam ratione Ordinis Sacri peccatur contra Religionem, & ratione beneficii contra iustitiam commutativam. Sed probabilius censo cum Pal., Henricq., Dian. part. 2. tract. 12. resol. 22. unicum esse peccatum contra Religionem; quia tota obligatio recitandi officium etiam in habente beneficium oritur ex vi præcepti Ecclesiastici, quod etiam obligat ad restitutionem fructuum, si omittatur officium a beneficiario; unde hic officium omittere non peccat contra iustitiam commutativam; quamvis contra iustitiam peccaret, si fructus Beneficii retineret, utpote non suos.

Inferitur ex dictis primo, merito damnatam esse ab Alex. VII. propositionem 33. quæ dicit: *Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsentis, & crastino*; Nam consuetudo Ecclesiæ, quæ est certissima legum interpretis, obligat ad singula officia singulis diebus; ut ostendimus in Trutina hanc thesim exponendo.

V. Inferitur secundo, rejiciendam esse opinionem Leand. tom. 2. tract. 6. disput. 13. putantis adimpleri præceptum recitandi officium hodiernum, si incipiatur ante mediam noctem an-

tecedentem, itaut in media nocte compleatur. Ratio est eadem, videlicet consuetudo Ecclesiæ, ut horæ non nisi post mediam noctem recitentur, dempto matutino cum laudibus, quod potest anticipari.

Inferitur tertio, quod qui dubitat, an aliquam horam omiserit, teneatur illam repetere, quia stat præceptum in possessione: Quod si recitato officio dubitas, an omiseris aliquam partem notabilem, putant probabiliter Homob., Tambur., Dian. part. 4. tract. 3. resol. 68., quod non tenearis repetere, quia possessio videtur stare pro te,posito quod officium recitaveris; præsertim si aut recitaveris legendo, aut scias, regulariter te non errare, nec saltare, dum recitas memoriter, ut notat Sanch. Quare tunc solum teneris repetere, quando vel dubitas an officium omiseris, vel est moraliter certum, quod omiseris in recitando partem notabilem intermediam, non vero quando de hoc est solum dubium; præsertim si angaris scrupulis.

VI. Inferitur ultimo, recitantem cum socio debere audire, quæ ille recitat, quia prolationi illius partis succedit tuus auditus; aliter non recitares integrum officium; Si enim quod recitatur a socio, nec percipitur, nec auditur a te, quomodo potest oratio illius esse tibi communis? Ex quo sequitur, surdum, qui cum alio officium recitat, debere privatim recitare partem, quam non audit, ut communiter docent contra Verricel. Probabile tamen est quod docet Laym. contra Suar., eum, qui occupatur in pulsandis organis, in thure præbendo, &c. dum canitur officium in Choro, non teneri repetere ea, quæ tunc in Choro canuntur, quamvis ipse non audiat; Sicuti etiam, ut notant nonnulli apud Dian. part. 2. tract. 12. resol. 13., si quis ut apte pronunciet suam

lectionem; praevidet illam, dum in Choro alia canuntur. Ratio ex Sanch. est, quia Chorus censetur esse unum corpus, & quod unus profert, censetur proferre alii, qui occupantur in iis, quae ad Chorum sunt necessaria. Et propter eandem rationem excusatur, qui a tussi impeditur, ne proferat, aut audiat, quae tunc canuntur.

VII. Ubi nota cum Suar., Pal. apud Dian. resol. 12. contra Azor., posse lectiones omnes ab uno tantum recitari; sicut etiam capitula, orationes, antiphonas, responsoria, &c.; & satis esse si Psalmi, & versus Psalmorum alternatim cum socio recitentur: Et ratio est ipsa praxis Ecclesiae.

VIII. Quæritur tertio; Cuiam pœnæ subjiciatur omittens officium?

Respondeo, solis Beneficiariis, & Pensionariis (qui scilicet gaudent pensione Clericali tenentur recitare officium B. Virginis) impositam esse pœnam restitutionis fructuum, qui ex beneficio, vel pensione pro illo tempore percipiuntur. Ita post Concil. Lateranense Pius V.; qui tamen non obligat ad restitutionem fructuum, nisi illum, qui omittit officium post sex menses ab obtento beneficio; quamvis si intra hos sex menses officium omittat, peccet mortaliter.

Ubi notandum primo, quod ut quis teneatur ad restituendos fructus pro rata omissionis, debeat officium culpabiliter omittit; si enim abest culpa, abest & pœna restitutionis: Explicat tamen Pius V., quid sit restituere pro rata omissionis? Et sensus est, quod si uno die omittat officium, debeat restituere fructus respondententes tali diei; Unde si beneficium reddat quorannis tercentum sexaginta quinque aureos, pro omissione unius officii debeat restituere unum aureum, & pro omissione duorum duos, &c. Si vero omittat solum matutinum, &

laudes, debeat restituere mediam partem fructuum respondentium uni diei; ac pro omissione singularum horarum sextam partem fructuum illi diei respondentium.

Secundo, facienda est restitutio ante Judicis sententiam; tum quia opposita sententia damnata est ab Alex. VII. in propos. 20., quæ habet: *Restitutio a Pio V. imposita Beneficiariis non recitantibus non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna*; Qua de re plura diximus in loco; tum etiam quia in constitutionibus Pontificiis dicitur, quod beneficiatus omittens officium fructus non faciat suos, atque adeo tanquam injuste percepti restituendi sunt.

Tertio, Restitutio hæc facienda est, vel in utilitatem fabricæ domus, in qua est beneficium, vel in utilitatem ipsius campi, ut possit deinde uberiores fructus reddere, vel demum pauperibus, cujuscumque loci sint. Inter pauperes etiam enumerari possunt animæ defunctorum, & tu ipse, si vere es pauper; quia sic non tam ipse tibi, quam Pontifex tibi applicat eas elemosynas.

Quarto, Restitutio facienda est probabiliter, ut graves Doctores docent, solum de fructibus correspondentibus recitationi officii, non vero de fructibus correspondentibus aliis muneribus beneficio annexis, quibus beneficiarius satisfacit. Ratio est, quia durum videtur, eandem restitutionem faciendam esse a simplici beneficiario, ac a Parocho, vel Cappellano, qui aliis muneribus dant operam. Unde isti Doctores docent, Episcopum, vel Parochum omittentem solum officium teneri restituere dumtaxat quintam partem fructuum; Canonicum vero quartam partem; alios demum Cappellanos, & alios beneficiarios, qui præter recitationem habent alia onera tertiam partem.

Quintus

Quinto, qui omittit officium, quamvis cum intentione restituendi fructus beneficii, procul dubio peccat mortaliter; quia non satisfacit præcepto recitandi officium, quamvis velit satisfacere præcepto restituendi fructus, si non recitet.

Demum, qui officium hodie prætermittit, etiamsi cras bis officium recitet, adhuc tenetur restituere; quia onus recitandi officium est affixum diei.

ARTICULUS IV.

Quo pacto recitandæ sunt horæ
Canonicæ?

- I. In virtute Sanctæ Obedientia præcipitur, ut studiose, & devote, atque adeo cum attentione, & intentione debita Officium recitetur.
- II. Pronunciatio debet esse de se audibilis, saltem ab ipso loquente.
- III. Debent posse audiri, qua socius pronunciat; non sunt tamen supplenda, qua per accidens non audiuntur; Secus si per se.
- IV. Quanam verborum mutilatio dicatur notabilis?
- V. Interruptio horarum, aut Psalmorum num pertingere possit ad culpam gravem?
- VI. Quanam attentio, & quanam intentio requiratur in officii recitatione? Num satisfaciatur, qui solam habet attentionem externam?
- VII. Qui voluntarie distractus caret attentione debita, si sit Beneficiarius, licet graviter peccet, probabiliter tamen non tenetur fructus restituere.
- VIII. Num similis attentio, & intentio requiratur in auditione Missæ præceptæ?
- IX. Probabiliter in virtute Obedientia præcipitur solum actus studiosus externus.

Pars II.

I. CERTUM est, horas studiose, & devote recitandas esse; tum quia hoc spectat ad orationem vocalem quamcumque, cum sit locutio facta Deo; tum etiam quia id præcipitur in cap. *Dolentes, de Celebratione missarum*; ubi dicitur: *Hæc igitur, & similia sub pena suspensionis penitus inhibemus, districte præcipientes in virtute obedientia, ut divinum officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiose celebrent pariter, & devote.* Ut autem studiose recitetur, requiritur primo, ut nihil omitatur; Secundo, ut sine interruptione recitetur: Ut autem recitetur devote, requiritur attentio simul, & intentio.

II. Quæritur nunc primo; Qualis pronuntiatio requiritur, ut studiose officium recitetur?

Respondeo, primo requiri pronuntiationem vocalem exteriorem, per quam verba proferantur. Utrum autem pronuncians debeat posse seipsum audire, si absit strepitus exterior? Negat probabiliter Azor. cum Bonnac. punct. 2., quorum doctrinam admittit Filliuc. solum pro scrupulosis. Et ratio est, quia Ecclesia id non præcipit; aliter surdastri deberent vociferari. Verum communiter apud Dian. part. 2. tract. 12. resol. 2. cum Reginald., & Suar. docent, quod vox debeat esse audibilis saltem ab ipso orante; quia de ratione orationis vocalis est, ut voce proferatur, & consequenter ut possit audiri, quia vox essentialiter est sonus, & sonus est ex natura sua audibilis. Notat tamen Suar., quod phylice loquendo vix formari possit vox, quæ ab ipso loquente audiri non possit seclusis impedimentis.

III. Secundo, quando recitas cum socio, debes ita pronuciare, ut possis a socio audiri, eumque vicissim audire. Ratio est, quia aliter non com-

G mu.

municas cum ea parte, quæ a socio recitatur. Quamvis Sæ putet, quod non tenearis supplere ea, quæ per accidens non audisti, nisi forte sis surdus; tunc enim non per accidens, sed per se fuit, quod non audires. Hinc sequitur etiam, quod tenearis attendere ad ea, quæ socius profert; aliter cum illo non comunicas in recitatione.

IV. Tertio, pronunciatio debet esse integra sine mutilatione verborum, sine synopa, sine præcipitancia; Et si recitas cum socio, non poteris ita festinanter recitare, ut nondum expletis ab illo versiculis, tu incipias: Quare si hoc fiat in notabili quantitate, peccatur mortaliter; ut communiter Doctores docent; Si vero in parva quantitate, solum venialiter; Si demum involuntarie propter inadvertentiam, vel inveteratam consuetudinem, quæ corrigi sine magna difficultate non potest, vel ob justam festinationem, vel ob linguæ balbutiem, nullum erit peccatum, ut docent Less., & Pal. Notat etiam Dian. part. 2. tract. 12. resol. 32. ex Filliuc., & Azor., quod si cum notabili abscissione verborum perseverat adhuc sensus, & significatio illorum, non videatur violari præceptum in re gravi; Unde sic recitans non teneretur officium repetere, si mutilando verba sensum verborum notabiliter non variaret, aut corrumperet; Et idem dicas, si officium recitetur cum aliquo socio, qui propter festinationem ita abscindit verba notabiliter, ut tamen sensum verborum notabiliter non corrumpat.

V. Quarto, pronunciatio cujuslibet horæ debet esse continuata: Quod si notabili tempore interrumpatur sine iusta causa, putant Sæ, Navar., Medin., Azor, quod peccetur graviter; non secus ac graviter peccatur, si celebratio missæ sine causa interrum-

patur; Et ratio est, tum quia non videtur moraliter continuari officium, quando longa est interruptio; tum etiam quia in Concil. Tolet. VII. sub pœna excommunicationis cavetur, ne quis divina officia interrumpat. Verum communius cum Filliuc., & Bonac. docent, quod si notabili tempore sine causa interrumpatur non solum hora, sed etiam Psalmus, peccetur dumtaxat venialiter, & si cum causa, ne venialiter quidem. Ratio est, quia de substantia præcepti recitandi officium non videtur esse continuatio; cum preces interruptæ suam habeant significationem, quæ totum officium integrare possunt. Nec est eadem ratio de missa, aut de formis Sacramentorum; quia integra missa habet representare mysteria sua, quæ non sufficienter representantur, si notabiliter missa interrumpatur. Et eodem modo formæ Sacramentorum propter practicam verborum significationem requirunt continuationem moralem, quam non requirit officium. Ad id, quod additur de Concil. Tolet. Respondetur, pœnam excommunicationis imponi contra interruptentes sacrificium missæ; cum loquatur ille textus de Sacerdote celebrante, vel si loquitur de divinis officiis, intelligendus est de illa interruptione, quæ fit animo non persolvendi ea, quæ supersunt recitanda, ut putat Bonac.

Notandum tamen primo, consilium esse, quod quando interruptio est longa, tunc ab initio repetatur saltem Psalmus. Secundo, divisionem matutini a laudibus non ferre interruptionem divini officii; unde privatim fieri potest etiam sine causa, ut docet Dian. part. 5. tract. 14. resol. 48. ex Sanch., Bonac., Filliuc. Nec est opus absolvere Matutinum addendo in fine orationem, nisi in nocte Natalis Domini, juxta Sententiam Sanchez contra Suarium t. 2. de Relig. lib.

lib. 4. cap. 6. num. 12. Nec oportet incipere laudes una cum Pater, & Ave, ut putat Gavant. contra eundem Suarium; quia de his nulla extat rubrica. Tertio probabile est, singulos nocturnos posse separatim dici, saltem intra trium horarum spatium, quia sic antiquitus fiebat juxta nonnullos.

Quinto, recitari debent Horæ ordine suo; quamvis non nisi veniale sit ordinem horarum invertere; & si causa subsit, ne veniale quidem: Verbi gratia, si velis cum amico, vel in Choro recitare posteriores horas, antequam recitaveris priores; vel si non habendo præ manibus officium, recites psalmos in diurno, dilatis lectionibus. Notat tamen Vasq. apud Dian. resol. 16. esse mortale sæpius sine causa invertere ordinem officii, quia nimis derogaretur ordini, & consuetudini Ecclesiæ. Sed opinio contraria est communior, & probabilior. Idem dicas, si missa celebretur ante recitationem matutini; quamvis enim olim putarint Bellarm., Azor., Reginald., & alii id esse mortale; communiter tamen nunc docent esse tantum veniale, si sine causa fiat; quia ea consuetudo non adeo stricte nunc est recepta.

VI. Quæritur secundo; Quænam attentio, & intentio requiratur ad horas devote recitandas, prout præcipitur in virtute Sanctæ Obedientiæ in laud. cap. *Dolentes*?

Respondeo, circa intentionem nos diximus quæst. 1. art. 4. requiri intentionem ponendi opus injunctum; quia præcepta impleri debent humano modo: Unde non satisfacit præcepto, qui recitat horas in somno, aut ebrietate, aut animo addiscendi tantum. Addidimus loc. cit. requiri quidem intentionem ponendi opus præceptum, non tamen intentionem satisfaciendi per tale opus præcepto;

Immo si quis recitet officium animo non satisfaciendi præcepto per talem recitationem, adhuc probabiliter satisfacit, ut docet Suar., Vasq. contra Navar., Azor., & alios; quia vere ponit id, ad quod obligatur.

Circa attentionem vero, Navar., Sylvest., Con. quæst. 83. de Sacram. nullam attentionem internam requirunt aut ad Deum, aut ad sensum verborum, sed putant satis esse attentionem externam, integre proferendo verba, supposito animo orandi, & vacandi Deo: Hæc autem attentio externa importat solum exclusionem omnis alterius actionis impossibilis cum attentione interna, (qualis esset, verbi gratia, recitando horas legere epistolas, scribere, pingere, &c.) quamvis animo distraharis voluntarie: Quam sententiam non putant improbabilem Laym., Less., & alii apud Dian. part. 1. tract. 12. resol. 2.; quia Ecclesia non judicat de internis, atque adeo non præcipit actus internos.

Verum communiter Doctores aliquam attentionem internam saltem virtualem requirunt, quæ importat aliquam confusam attentionem ad Deum, vel ad sensum verborum. Ratio est, quia sine attentione ulla interna non subsistit oratio graviter præcepta; Unde sicuti præcipiendo confessionem Sacramentalem Ecclesia præcipit indirecte etiam actus internos ad illam requisitos, ita præcipiendo orationem vocalem, præcipit etiam attentionem internam, sine qua illa non subsistit. Satis autem est attentio interna virtualis, quæ habetur quoties attentio actualis non revocatur vel expresse, vel tacite per distractionem voluntariam, aut per actionem cum attentione interna impossibilem, ut est lectio, scriptio, &c. Si vero actio externa non notabiliter impediatur attentionem internam, ut

est actio abluendi manus, induendi se, &c., erit tantum veniale sine causa tales actiones cum officio conjungere: Unde sequitur, ad devotam recitationem officii sufficere, si in genere intendas recitare officium modo consueto, & animo laudandi Deum, aut satisfaciendi proprio muneri, & deinde non admittas voluntarie mentis evagationes, nec occuperis in actionibus impediendis attentionem internam ad Deum, vel ad sensum verborum.

VII. Quod si sponte distractus nullam habeas debitam attentionem, non solum peccasti graviter, sed etiam juxta communiorem, & probabilior sententiam teneris horas repetere, & restituere fructus beneficii, quia non implesti praeceptum orandi devote. Quamvis nonnulli apud Dian. part. 1. tract. 12. resol. 13. probabiliter putent, quod licet graviter peccaveris, non teneris tamen restituere fructus beneficii; tum quia substantiam operis praecepti implevisti, licet solum absque circumstantia devotionis; tum etiam quia duplex datur praeceptum recitandi officium, ut notat Cajet., alterum ortum ex antiqua consuetudine recitandi illud simpliciter; alterum vero latum in cap. *Dolentes* citato recitandi devote, & cum attentione; poena autem restituendi fructus beneficii imposita est contra omittentes divinum officium, atque adeo contra violantes primum praeceptum; qui autem voluntarie distrahitur, quamvis violet secundum praeceptum recitando male, non violat primum; quia vere officium recitavit; ergo non tenetur restituere.

VIII. Quod diximus de attentione in recitatione officii, dicendum de attentione in auditione missae. Communiter enim docent requiri attentionem internam, saltem virtuales ad Deum, vel ad actiones ipsas Sacrifi-

cii; unde qui voluntarie distrahitur, peccat graviter, & aliam missam tenetur audire, quia oratio sine ulla interna attentione non est oratio. Verum Dian. loc. cit. cum Con. Laym., Less. putat pariter non esse improbable, satisfacere etiam praecepto audiendi missam, qui voluntarie distrahitur, verbi gratia speculando, vel versando mente negotia, immo etiam cogitando turpia; dummodo non exerceat actionem ullam incompossibilem cum attentione interna, videlicet confabulando, ridendo, legendo ea, quae devotionem non excitant, &c. Ratio est, quia Ecclesia non praecipit, nisi actum externum religionis, cum non possit praecipere actus mere internos, quos cognoscere, & judicare non potest; atqui tam auditio missae, quam recitatio officii, si fiant cum debita reverentia externa, humano, & religioso modo, sunt actus religionis externi, etiam si mens voluntarie distrahat; ergo per hujusmodi externas actiones praecepto Ecclesiae satisficit.

IX. Addit Con. quaest. 86. de Sacram. art. 6., quod in cap. *Dolentes*, ubi praecipitur in virtute obedientiae, ut officium studiose, & devote recitetur, solum praecipitur actus studiosus externus, ita ut exterius non peccetur contra religionem, ut patet ex contextu; quia ibi agitur contra illos, qui in divino officio fabulantur cum saecularibus. Omnes tamen Doctores conveniunt, quod saltem venialiter peccet, qui Deum alloquitur in recitatione officii, & auditione missae cum distractione voluntaria; nam ea saltem levis est irreverentia.

ARTICULUS V.

De Tempore, Loco, & Situ
recitationis Horarum.

- I. *Quodnam sit tempus, quo singula hora recitari debent?*
- II. *Num possit officium defunctorum recitari pridie Commemorationis Defunctorum? Et num etiam Litanie, quando debent recitari?*
- III. *Peccat mortaliter, qui incipit recitare officium hodiernum paulo ante mediam noctem sequentem cum animo prosequendi illud post mediam noctem.*
- IV. *Qui mane recitavit totum officium circa ullam obligationem, si deinde meridie ordinetur, non tenetur repetere horas vespertinas.*
- V. *Deputati ad Chorum tenentur illud in Ecclesia recitare publice; alii vero possunt ubilibet privatim recitare; non tamen in locis, quae attentionem debitam impediunt, aut in locis immundis.*
- VI. *Non vacat veniali culpa recitare Horas aut decumbendo, aut cum sinu parum decenti.*
- VII. *Num sit veniale recitare stando, aut sedendo, quae flexis genibus recitanda sunt?*

I. **Q**uæritur primo; Quo tempore recitandæ sint horæ?

Respondeo, matutinum, & laudes juxta sententiam Filliac., Bonac., Tambur., Trull. lib. 1. cap. 7. ex consuetudine jam recepta probabiliter recitari posse citra veniale, & absque ulla causa ab inclinatio præcedenti die, videlicet duabus, vel tribus horis post meridiem diei antecedentis usque ad unam circiter horam post ortum solis diei sequentis: quare hyeme, verbi gratia, recitari potest Neapoli post horam vigesimam primam diei ante-

cedentis usque ad decimam quintam cum dimidio subsequenti: æstate vero post horam decimam nonam ac prope vigesimam: At Prima, Tertia, Sexta, & Nona recitari debent ab aurora usque ad meridiem; Vesperæ, & Completorium a meridie usque ad vigesimam quartam horam: Nihilominus si intra eundem diem recitentur privatim, licet non in suis horis, peccari solum venialiter, si nulla causa subsit, communiter docent, & ne venialiter quidem, si aliqua detur causa. Verum sub mortali tenentur Prælati curare, ut suis horis cantetur officium in Cathedralibus, Collegiatis, & Regularium Ecclesiis, cum id sub indignatione Dei, & Sedis Apostolicæ præcipiatur in Clem. 1. De celebrat. Missar.

II. Circa Matutinum defunctorum Gavant. in Rubricas Breviarii cap. 2. sect. 2. refert, S. R. Congregationem prohibuisse, ne die commemorationis defunctorum pridie recitetur. Sed Tambur. putat prohiberi recitationem publicam in Choro, non privatam: Additque de hac prohibitionem non constare authentice. Quare cum Rubrica dicat, quod dicto, Benedicamus Domino, post laudes Sanctorum incipitur absolute officium defunctorum, videtur, quod pridie utrumque matutinum recitari possit. Circa litanias, quæ diebus Rogationum, & S. Marci recitari debent, ut diximus superius, videntur non posse pridie recitari; tum quia Rubrica non designat unionem Laudum cum litanis, sicut designat unionem Laudum cum officio defunctorum, dum dicit, Dicto Benedicamus Domino incipitur officium defunctorum; tum etiam quia Rubrica loquens de litanis dicit, *Hodie recitanda sunt*, quod verbum, hodie, non apponitur in officio defunctorum.

III. Dubium est apud Dian. part. 10. tract. 2. resol. 16. An peccet mort-

ta-

taliter, qui paulo ante mediam noctem subsequentem incipit officium hodiernum, & deinde illud prosequitur post mediam noctem? Negat Leand., sicut enim missa non potest dici post meridiem sine privilegio, & tamen sine culpa potest ante meridiem inchoari, & post meridiem finire, ut habet praxis Ecclesiæ; quia opus continuatum videtur pertinere potius ad tempus, quo incipit, quam ad tempus, quo finitur; ita in casu nostro. Sed communiter docent esse mortale, quia non est ea praxis Ecclesiæ in officio, sicut est in missa.

IV. Quæritur secundo; An qui mane recitavit integrum officium, & deinde circa meridiem suscipit, verbi gratia, Subdiaconatum, vel incipit possidere beneficium, teneatur repetere horas pomeridianas, eo quod illas sine ulla obligatione ante meridiem recitarit?

Respondeo, Bonac., & Pal. putare, quod debeat repetere; Sicut enim qui die Sabbati audivit missam, tenetur aliam deinde audire die dominico, eo quod præcepto non satisfacit per opus positum, quando præceptum non urget; ita in casu nostro. Verum Lug. de Eucharist. disp. 16. sect. 2., & Tambur. hic putant non teneri; quia multa sunt præcepta, quæ plene observantur, etiamsi ponatur opus paulo ante quam præceptum urgeat; Verbi gratia, si quis mane audiat Sacrum, ubi non est dies festus, non tenetur iterum audire Sacrum, si perveniat ad locum, ubi dies est festus. Ratio est, quia hoc præceptum in eo sensu accipitur communiter, quod scilicet teneatur quilibet audire Sacrum in loco, ubi est dies festus, dummodo illud eodem die non audierit. Et idem dicas in casu nostro.

V. Quæritur tertio; Ubi officium recitandum sit?

Respondeo, Canonicos, & alios

deputatos ad Chorum debere illud in Ecclesia juxta consuetudinem, & institutionem beneficiorum recitare publice in loco ad id designato; Si tamen Choro interesse non possint, poterunt ubilibet illud recitare. Quod etiam dicitur de iis, qui non sunt ad Chorum deputati; dummodo tamen recitent in loco decenti, & ubi attentio impediri non possit; Videtur enim esse venialis irreverentia officium in locis immundis recitare; Unde Molfes. apud Bonac. refert, quemdam post mortem ad eadem loca transfusum esse, ad luendas talis indecentiæ pœnas. Qui vero recitat in loco, ubi attentio facile impeditur, videlicet in frequenti hominum conventu, clamore, & strepitu profano, pariter peccat; quia cum teneatur attente officium recitare, tenetur consequenter vitare, quæ attentionem impediunt: Unde eo culpa est gravior, vel levior, quo magis, vel minus attentio debita impeditur.

VI. Quæritur ultimo; Quonam corporis situ officium recitari possit?

Respondeo, irreverentiam venialem esse sine necessitate officium recitare in lecto decumbendo, aut sub immodesta corporis positione.

VII. Utrum autem sit veniale stare, quando ex Rubrica genuflectendum est, aut sedere, quando est standum? Affirmant nonnulli, sed Pal., & Bonac. docent, in privata recitatione hujusmodi rubricas, teste consuetudine, non videri receptas ut præceptivas, sed ut directivas; unde non continent præceptum, sed consilium, cum sint ordinatae ad Chorum: Quare in Choro illas non observare non vacat culpa veniali, ex Suar., Navar., Filliuc., & aliis.

ARTICULUS VI.

De Causis excusantibus ab Horarum recitatione.

- I. Excusare solent ab Horarum recitatione Infirmetas, Gravis occupatio, Impotentia, & Dispensatio.
- II. Infirmetas ut excuset, debet esse gravis, ita ut recitatio valde noccat valetudini.
- III. In dubio an infirmetas sit huiusmodi, standum est iudicio Medici, aut Periti; sed quid si Medicus ipse dubitet?
- IV. Quanam a Doctoribus censeatur esse infirmetas gravis? Num aliquando excusetur ratione aegritudinis ab officio, qui potest missam celebrare?
- V. Qui excusatur a recitatione Horarum ob visus debilitatem, num peccet legendo diu Historias, & omitiendo officium?
- VI. Quanam dicatur occupatio gravis, qua excuset? Num aliquando Concionatores, & Confessarii excusentur?
- VII. Qui prouidet se vesperi impedendum, num teneatur mane Vesperas recitare?
- VIII. Num excusentur ob moralem impotentiam, qui in irremediabilibus, aut in carcere detinentur? Num graui morore perturbati, ac scrupulosi?
- IX. Num teneatur cecus, aut carens Breviario recitare Psalmos Matini, aut Horarum, quos solum scit memoriter.
- X. Qui nequit sine socio officium recitare, num teneatur illum procurare, ac etiam conducere?
- XI. Licite mitur dispensatione, qui a suo Episcopo, aut a suo Pralato regulari dispensatur ex causa rationabili, non tamen si dispensetur in perpetuum.

XII. Beneficiarius non tenetur fructus restituere, si Horas ob impotentiam omittat; secus vero si eas omittat ex dispensatione Episcopi.

I. **C**Ausa, quae a Doctoribus assignari solent, sunt Infirmetas, Gravis occupatio, Impotentia, Dispensatio, de quibus seorsim agendum, omissis iis, quae in prima quaestione articulo ultimo uniuersim docuimus.

II. Quæritur itaque primo; Quanam infirmetas excuset ab officii recitatione?

Respondeo, solam infirmitatem grauem, ob quam pronuntiatio verborum valde noceret valetudini, excusare. Ita ex cap. Clericus, dist. 91. Et ratio est, quia pia mater Ecclesia non obligat cum tanto incommodo.

III. Hinc sequitur, non excusare infirmitatem leuem, qualis esse potest dolor capitis, stomachi, aut etiam aliquando febris tertiana, aut quartana: Quod si dubitetur an hic, & nunc recitatio sit graviter nocitura, standum est iudicio prudentis medici, ut docent communiter Doctores cum Suar. cap. 28.; quia uniuersim in dubiis standum est iudicio Periti in arte, ex cap. Fratemitatis, De frigidis, & maleficiatis: Quod si ipse etiam medicus dubitet, nec alius peritus consuli possit, tunc ad horas non teneatur, cum nemo teneatur exponere se periculo damni grauis. Ita Pal., Bonac., Caram. contra Suar. loc. cit., qui putat in tali casu dari tantum causam dispensationis, non vero absolutam excusationem, eo quod obligatio sit certa, & excusatio dubia. Sed hæc ratio non urget, quia, ut diximus, etiam dubium incidendi in grave damnum est certa excusatio, eo quod possessio, quam habet homo de non exponendo se periculo occisionis, seu grauis damni, prior est præcepto recitan-

citandi horas, & ideo talis possessio pravalet.

IV. Dubitatur tamen apud Doctores, quanam dicatur gravis infirmitas ad effectum omittendi officium; Et quodnam dicatur periculum incidendi in damnum notabile?

Respondeo, iudicio prudentis id discernendum: Ut autem prudenter aliquis iudicare possit, reflectere oportet ad ea, quae Doctores hac in re decernunt. Sanch. lib. 7. consil. cap. 2. docet, excusationem sufficientem ab officio recitando haberi, si propter illud futura sit stomachi cruditas, vel capitis gravedo, vel virium lassitudo, vel tardior febris remissio. Praeterea imbecillitas ejus, quem febris deseruit, excusat illum per aliquot dies iudicio prudentis ab officio, quia imbecillitas illa convalescentis est quaedam infirmitas: Additque Sanch., quod si vellet iste celebrare iis diebus convalescentiae, posset, quamvis vacaret ab officio, cum id suavitati Ecclesiae tribuendum sit. Docet ulterius Pellizar. tract. 5. cap. 8., quod quartana laborans, quando expectat vesperi accessionem febris, teneatur mane recitare horas temporis matutino respondentes; quamvis non teneatur juxta probabilem sententiam mane recitare Vesperas, & Completorium praeveniendo tempus. Verum si mane sit imbecillis, timeatque sibi recitationem officii nocituram, a toto officio excusabitur. Additque Pellizar., luscum, seu oculis laborantem non teneri ad legendas horas, si timeat paulatim mox se deperditurum vim videndi.

V. Dubitatur tamen; An hic peccet, si voluntarie legat fabulas, vel historias, omittendo officium ratione talis infirmitatis?

Respondet idem Pellizar. cum Tambur. non peccaturum contra obligationem recitandi officium, cum ad illud non teneatur; Sicuti qui ex infir-

mitate comedit carnes in Quadragesima, non peccat contra praecipuum abstinendi a carnibus, si aliquando ob gulam comedat pisces; peccaret ergo uterque solum contra charitatem in seipsum, si haec agat cum periculo gravis detrimenti; quod tamen raro accidit.

VI. Quaeritur secundo; Quanam gravis occupatio excuset?

Respondeo, illam occupationem dici gravem, quae necessaria est in re pertinente ad animae salutem, ad vitam, honorem, fortunas, ita ut si talis occupatio sit moraliter impossibilis cum horarum recitatione, ab ea excuset; Unde ex Tambur. excusantur communiter habituri publicam lectionem in concursu ad cathedram, vel ad Doctoratus lauream acquirendam. Excusantur etiam concionatores, & confessarii, si nec concionem, nec confessiones possunt omittere sine nota, aut scandalo, quando simul satisfacere Officio non possunt. Raro autem accidit, ut non possint confessiones differri ad sequentem diem.

VII. Dubitabis, an qui praevidet se vesperi impediendum, teneatur mane recitare vespertas, & completorium?

Respondeo, quod quamvis universim verum sit, quod qui praevidet se non posse in fine temporis praefixi praecipuum implere, teneatur praevinire; verbi gratia tenetur mane audire Sacrum, qui praevidet se impediendum sub meridiem; tamen probabile est ex Pelliz. tract. 3. cap. 5., quod si impedimentum apponendum vespere sit involuntarium, non tenearis mane vespertas, & completorium recitare, verbi gratia, si laboraturus sis quartana a meridie; secus tamen dicendum si impedimentum sit voluntarium, verbi gratia si velis post meridiem iter facere: Ratio est, quia obligatus ad aliquid ponendum tenetur tollere omnia impedimenta, quae potest, & adhi-

fare valide in lege superioris, ex altera parte potest licite, quando necessitas urget, nec potest facile adiri superior, scilicet summus Pontifex, & multo magis in casibus, qui frequenter occurrunt, ut notant Suar., & Pal.; in iis enim censetur Pontifex potestatem concessisse Episcopis dispensandi, ne fideles cogantur ad Pontificem recurrere in casibus, qui sæpe occurrunt: Quia tamen raro accidit, quod debeat aliquis dispensari in recitatione officii in perpetuum, ideo non potest Episcopus dispensare in perpetuum. Immo notat Merol., quod Vicarius generalis, & capitularis non nisi de mandato speciali Episcopi, & capituli possit dispensare; quia quamvis omnis jurisdictio Episcopi communicetur Vicario generali, at non in iis, quæ sapiunt liberalitatem, & gratiam.

Notandum hic, quod quamvis be-

neficiatus impotens recitare officium vel ob gravem occupationem, vel ob infirmitatem, &c. non teneatur restituere fructus beneficii, eo quod non teneatur ad pœnam, ubi non præcessit culpa; tamen dispensatus ab Episcopo ob justam causam videtur obligandus juxta sententiam Tambur. hic ad restituendos fructus beneficii; quia non apparet posse adesse rationabilem causam, cur etiam in hoc dispensetur ab Episcopo, quod faciat suos fructus beneficii, qui restitui debent ab omittente officium. Opposita tamen sententia non videtur improbabilis, cum non omittatur officium culpabiliter: Sicut qui ex dispensatione Pontificis non residet, non eatenus obligatur restituere fructus beneficii correspondentes residentia; ut fert praxis, & fusius ostendimus in Opusculo de Beneficiis.

Q U Æ S T I O IV.

De Dei Cultu per Adorationem.

Adoratio, alter præstantissimus actus religionis, definitur a D. Th. 2. 2. quæst. 84., quod sit *Exhibitio reverentia, seu honoris cum submissione propter excellentiam ejus, cui exhibetur*: Et ex Damasceno Adoratio est *Submissionis, & humiliationis nota*. Quare differt honor ab adoratione, quia quamvis omnis adoratio sit honor, non tamen e contra; Nam honor etiam æqualibus exhiberi potest, adoratio vero non nisi excellentiori, cui nosmetipsos submittamus. Quia tamen excellentia alia est Increata propria Dei, alia Creatura, idcirco tam Deus, quam creaturæ adorari possunt; quamvis diversimode, ut infra. Dividitur autem primo Adoratio ex parte actus in Internam, & Externam: Illa fert voluntatis submissionem alteri propter suam excellentiam, hæc vero fert eandem submissionem exterius significatam, verbi gratia genuflexione, inclinatione, osculo pedum, manuum, &c.: Quia tamen ab hominibus adorari debet Deus animo simul, & corpore, seu adoratione externa, quæ supponat internam, idcirco D. Th. Adorationem reposuit inter exteriores actus religionis.

Secundo dividitur ex parte objecti, seu ex parte personæ adoratæ in Latriam, Hyperduliam, & Duliam. Latria est adoratio, quæ soli Deo, ut pri-

ma